Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af **Henning Jensen.**

№ 42. | Torsdag den 17. Oktober 1889. | 4. Aarg.

Indhold. Religionens Indflydelse paa Civilisationen. — Et politisk Foredrag. — Rigsdags-Dagbog. — Udenrigspolitik. — Fra Højre og Venstre. — Bekjendtgj.

Religionens Indflydelse paa Civilisationen.

Efter Buckle.

I.

Hvis et Folk var ganske overladt til sig selv, uden at have modtaget nogetsomhelst Paavirkning fra andre Folk, hverken i religiøs eller i andre Henseender, saa vilde dets Religion ganske svare til det Trin af Civilisation, som det stod paa. Jo lavere Folket stod, desto lavere vilde ogsaa dets religiøse Forestillinger være. Og paa den anden Side er det umuligt, at et højt civiliseret Folk, som er vant til at tænke og tvivle, kan omfatte en Religion med Kjærlighed, hvis skrigende Urimeligheder trodse alt, hvad der hedder Fornuft. Der findes mange Eksempler paa, at Folkene har forandret Religion; men der findes intet Eksempel paa, at et fremadskridende Folk har antaget en lavere Religionsform end den de før havde, eller at et Folk, som er i Tilbagegang, har forbedret sine religiøse Forestillinger. — Det er naturligvis sandt, at en god Religion har en gavnlig Indflydelse paa et Folks Civilisation, og en daarlig har en daarlig Indflydelse, men uden Paavirkning udefra vil et Folk aldrig opdage, at dets Religion er daarlig, hvis ikke dets egen Fornuft siger det. Er Folkets Fornuft uvirksom og dets Forstand stillestaaende, vil det aldrig opdage Ufuldkommenheden ved sin Religion. Et Folk, som stadigt henlever i Uvidenhed, vil stadigt blive staaende paa samme religiøse Standpunkt. Et meget uvidende Folk vil, netop paa Grund af sin Uvidenhed, have en særlig Tilbøjelighed for Religioner, der ere opfyldte af Undere, som har en uendelig Mængde Guder, og tilskriver enhver Hændelse disse Guders umiddelbare Indvirkning. — Paa den anden Side vil et Folk, hvis Forstand sætter det i Stand til at øve en vis Kritik og at tvivle, fordre en Religion, hvor Underet ikke spiller nogen synderlig Rolle, og som ikke stiller saa store Fordringer til dets Lettroenhed. — Men heraf kan vi altsaa se, at det er ikke Religionen, der skaber Civilisationen, men omvendt, den stigende Civilisation har Indflydelse paa de religiøse Forestillinger ved at rense dem for Urimelighederne.

Forholdet mellem Religion og Civilisation er altsaa det, at de religiøse Meninger til enhver given Tid, staar i Forhold til hele Tidens Udvikling. Ligesaa lidt som et Sædekorn kan gro i den nøgne Klippe, ligesaa lidt kan en mild, menneskekjærlig Religion fæste Rod blandt et raat, uvidende, vildt Folk. Man har gjort utallige Forsøg i den Retning, men de ere alle mislykkede. Mennesker med de bedste Hensigter og besjælede af en glødende Nidkjærhed have gjort og gjør endnu Forsøg paa at indføre deres egen Religion blandt barbariske Vilde. Ved en ivrig og utrættelig Virksomhed, ved store Løfter og ikke sjældent ved virkelige Foræringer, er det i mange Tilfælde lykkedes dem at overtale vilde Stammer til at bekjende sig til Kristendommen. Men enhver, som sammenligner Missionernes Beretninger med den lange Række af Beviser, som paalidelige Rejsende har afgivet, vil snart finde, at en saadan Bekjendelse til Kristendommen kun er en Bekjendelse af Navn, og at disse vilde Folk vistnok har antaget de kristelige Ceremonier, men ingenlunde selve Kristendommen. De modtager Skallen, men derved bliver de staaende. De kunne døbe deres Børn, de kunne nyde Nadveren, de kunne i massevis strømme til Kirkerne, — og alligevel være ligesaa langt fra Kristendommens Aand, som da de bøjede Knæ for de gamle Afguder.

En Religions Ceremonier er noget udvortes. De

laves hurtigt og eftergjøres snart af dem, som ere ude af Stand til at gjennemtrænge, hvad der gjemmer sig under dem. Det er denne dybere, indre Forandring, som det egentlig kommer an paa, og den foregaar ikke med den Vilde, saalænge han er nedsunken i en Uvidenhed, som stiller ham paa lige Trin med Dyrene. Skaf Uvidenheden bort og saa kan den fuldkomnere Religion faa Indpas. Dette er den eneste Maade hvorpaa noget virkeligt godt kan udrettes. — Enhver, som omhyggeligt studerer Historien og de barbariske Folks Tilstand, skal komme til det Resultat, at der ikke findes noget eneste vel bevidnet Eksempel paa et Folk, som virkelig er bleven omvendt til Kristendommen, med Undtagelse af de meget faa Tilfælde, da Missionærer, der har været ligesaa forstandige som fromme Mænd, har vænnet de Vilde til selv at tænke, og ved saaledes at vække deres Eftertanke har forberedt dem paa at modtage de religiøse Lærdomme, som de uden en saadan Vækkelse af Tanken aldrig ville kunne fatte.

Ser vi saaledes stort paa Forholdene, saa vil vi finde, at Menneskeslægtens Religion er en Virkning af dens Forædling, og ikke Aarsag til den. Hvis en Religion er formeget forud for Folkets hele Udvikling, saa kan den først blive til Gavn for hele Folket, naar Sjælene bliver modtagelige for den. Herpaa er der utallige Beviser. Hver eneste Religion ligesom hver eneste Videnskab har havt sine Martyrer, Mennesker, som har paadraget sig Had, ja endog Døden, fordi de var forud for deres Samtid, og fordi Samfundet ikke var udviklet nok til at modtage de Sandheder de forkyndte. Men naar der er gaaet nogen Tid, saa betragtes disse Sandheder som saa selvfølgelige, at selv de enfoldigste undrer sig over, at de nogensinde ere blevne fornægtede. Men selv de højeste Sandheder er afmægtige, naar de udbredes blandt et meget uvidende Folk. — Saaledes blev f. Eks. Læren om en eneste Gud, som allerede tidligt meddeltes Jøderne, i mange Aarhundreder en ufrugtbar Lære. Thi det Folk til hvilket den meddeltes var endnu et barbarisk Folk og var derfor ude af Stand til at løfte sig til en saa høj religiøs Opfattelse. I Lighed med andre barbariske Folk forlangte de en Religion, som kunde give deres Lettroenhed Næring ved uophørlige Undere og en Mangfoldighed af Guder, saa alle Marker vare fulde og alle Skove vrimlede af dem.

Det er dette Afguderi, som er Uvidenhedens egentlige Frugt, og det var til det Jøderne stadig faldt tilbage. Uagtet de grusomste Straffe forlod de ved den første den bedste Lejlighed den sande Gudstro, som deres Sjæle var for lidt udviklede til at kunne forstaa, og faldt tilbage til Overtro, som de lettere kunde fatte. Nu har de for længe siden holdt op hermed. Og hvorfor? Ikke fordi deres religiøse Følelser nu er lettere at sætte i Bevægelse, eller deres religiøse Frygt lettere opskræmmes. Det er langtfra. Men de er bleven revne bort fra deres gamle Tankeforbindelser og deres gamle Naturomgivelser. De se ikke længer Skystøtten om Dagen og Ildstøtten om Natten, de høre ikke Loven blive givet fra Sinaj og Tordenen rulle fra Horeb. — Under disse mægtige Indtryk blev de Afgudsdyrkere i Hjertet, og naar Lejligheden tilbød sig blev de det ogsaa i Virkeligheden, fordi de befandt sig paa et Trin af Barbari, hvoraf Afguderiet er en naturlig Frugt. Senere hen, da Jøderne ligesom andre Folk gik frem i Civilisation, gjorde de deres Religion mere aandelig og foragtede Afguderiet.

Der er altsaa et uopløseligt Baand mellem et Folks religiøse Anskuelse og dets Oplysning. Efterhaanden som Oplysningen skrider frem forædles ogsaa Religionen. Ønsker man et yderligere Eksempel paa denne vigtige Sandhed, kan vi finde det i de Begivenheder, som indtraf i Evropa straks efter Kristendommens Forkyndelse her. — Romerne var, paa faa Undtagelser nær, et uvidende, barbarisk Folk, vildt, tøjlesløst og grusomt. For et saadant Folk var Flerguderiet den naturlige Religion, og de hengav sig til en Afgudsdyrkelse, som kun nogle faa store Tænkere havde Mod til at foragte. — Da Kristendommen nu faldt ned blandt disse Mennesker, var de ude af Stand til at sætte Pris paa dens høje og herlige Lærdomme. — Og da Evropa kort efter oversvømmedes af nye Indvandringer førte disse deres barbariske Religioner med sig. Det var i dette Stof, at Kristendommen skulde arbejde. Resultatet blev højst mærkværdigt. Thi da Kristendommen tilsyneladende havde sejret, saa viste det sig snart, at dette alligevel var en Indbildning. Samfundet befandt sig paa det Udviklingstrin, da Overtro er nødvendig under en eller anden Form. Det kunde ikke nytte, at Kristendommen kom med sin simple Lære og simple Gudstjeneste. Folk behøvede mere indviklede Former. Hvad blev saa Følgen heraf? Naturligvis den, at Overtroen vedblev, men den blev nu ledet ind i et nyt Leje. Afgudsdyrkelsen afløstes af Helgendyrkelsen og Jomfru Marie blev en ny Gudinde. De hedenske Ceremonier indførtes i de kristne Kirker, de hedenske Lærdomme blev kristeligt bearbejdede, og efter nogle Slægtleds Forløb var der, saa at sige, ikke noget af den oprindelige Kristendom tilbage.

Det er først efter nogle Aarhundreders Forløb, at man ser Evropa atter træde ud af denne Overtroens Taage. Ja, endnu den Dag i Dag har flere af de mest civiliserede evropæiske Folk ikke kunnet komme ud af den. Men efterhaanden som Oplysningen Skridt for Skridt gik fremad voksede ogsaa Modstanden mod de overtroiske Forestillinger man fordum nærede. Den Maade hvorpaa denne Uvilje forøgedes, indtil den i det 16de Aarhundrede fik Luft i den store Begivenhed, som med Rette kaldes Reformationen, udgjør et af Historiens interessanteste Afsnit. Men det er dog værd at lægge Mærke til, at Kristendommen endnu, uagtet den i Aarhundreder har været Evropas Statsreligion, ikke har baaret sin naturlige Frugt, fordi den er bleven udsaaet blandt Folk, hvis Uvidenhed gjorde dem overtroiske, og som ifølge deres Overtro forvanskede en Lære, som de var ude af Stand til at modtage i dens oprindelige Renhed.

Et politisk Foredrag.

For en 30—40 Aar siden vilde ingen have sagt eller troet, at en politisk Reaktion, som den vi nu er Vidne til i hele Evropa, havde været mulig. Man vidste selvfølgelig godt, at der var reaktionære Mennesker, som var Modstandere af alt Fremskridt, men man troede ikke, at der var nogen Jordbund for deres Tanker; man troede, at naar den politiske Friheds Frø var lagt i Jorden, saa vilde det straks slaa Rod og vokse op til et vældigt Træ.

Det har vist sig, at dette var en Fejltagelse. Frihedens Plante løb nok temmelig rask i Vejret; men der var ikke noget videre Hold i den. Den manglede ikke Saft, tvertimod, den havde for megen Saft. der var for meget Vand i den, for mange store Ord. Men de Planter, som er meget saftige og vandede, de mangler Kraft. Kommer der en med en Lommekniv, saa snitter han hele Historien af, og de som er glade ved et saadant Snit, de berømmer ham saa som en hel Kæmpe. Men i Virkeligheden er det ikke ham, der er en Kæmpe, men det er Frihedens Plante, der ikke har nogen Sejghed og Fasthed.

Man beundrer Bismarck og man beundrer Estrup og man beundrer Bahnson. Den første er naturligvis en hel Del større end de sidste. Men hvis Friheden havde været som et gammelt Egetræ, — hvad kunde saa selv Bismarck have gjort den? Han kunde have skaaret en Flænge i Barken; men det var ogsaa det hele. Og Estrup og Bahnson, de kunde ikke engang have skaaret en Ridse. — Selv Verdens største Mand kan ingenting udrette, naar han ikke har Tiden med sig. Og at have Tiden med sig, det vil sige, at han er i Pagt med stærke Magter i Menneskenaturen, saadan som den paa hans Tid er. Er han ikke det, saa staar han som én mod Hundreder af Millioner. Og saa bliver han den lille, selv om han er nok saa stor.

Reaktionens Træ derimod, som vi troede vilde falde for det første Vindpust, det er i Virkeligheden en sejg gammel Fyr. Ganske vist! det er ormstukket og raaddent, og frønnet indeni. Men saadant et gammelt Egetræ, der har staaet maaske i Tusinde Aar, det staar alligevel fast. Stammen er nok hul; men det der er tilbage af den er haardt som Sten. Og Rødderne de er sejge som Staal, og de gaar vidt om og dybt ned. Man tror det kan ikke staa for en Storm, det falder nok til Vinter. Men Vinteren kommer og Stormen suser, men det staar endda. Vi saa det, da vi var Børn, og vi tænkte: Ja, Du er gammel, min Ven! Og da vi saa selv begyndte at blive gamle, saa stod det der endnu. Det var tilsyneladende ikke blevet mere affældigt endnu. Nu var det os selv, som det var paa Heldningen med.

Friheden er noget nyt i Verden, Trældommen er noget gammelt. Og der sidder en Træl i de fleste af os, derfor er Reaktionen stærk. Den har sine Rødder inde i os selv. De er gaaet i Arv til os fra vore Fædre i mange Led; og saadan en Arv, den bliver man ikke let kvit.

Den Følelse hos os, som Reaktionen særlig bygger paa, det er vor Skræk, vor Tilbøjelighed til at lade os imponere, til at bøje os i Ærbødighed for et eller andet. Og det er en Selvfølge, at der er meget, man i Ærbødighed *skal* bøje sig for. Vi skal bøje os for det virkeligt store, for alle de Institutioner og alle de Mænd eller Kvinder, som virkeligt har ført Slægten fremad paa sin Bane, for alle de Aandsmagter, som virkeligt har bidraget til Slægtens Frigjørelse. Enten vi er Republikanere eller ej, saa kan vi f. Eks. bøje os for en Institution som Kongemagten. Thi den har havt sin historiske Berettigelse, sin Mission. Enten vi er Kristne eller ej, saa bøjer vi os for en Aandsmagt som Kristendommen, thi den har ført Menneskeslægten Kæmpeskridt fremad, og den kan, naar den forstaas ret, gjøre det endnu.

Men denne naturlige Tilbøjelighed som der er hos Mennesket til at bøje sig i Ærbødighed for de historiske Institutioner og Aandsmagter, den har nu Reaktionen benyttet sig af. Den har nemlig taget disse Institutioner og Aandsmagter i sin Tjeneste og udstyret dem paa en saadan Maade, saa de kunde virke strammende paa Folkene, saa de kunde bruges til at standse Folkenes Fremskridt.

Ved forskjellige Midler har man gjort Kongemagten til et saadant Skræmmebillede, ved f. Eks. at indbilde Folk, at det var en særlig guddommelig Indretning, at Kongerne saa at sige kom faldende ned fra Himlen, og er af et noget andet Stof end andre Mennesker. Og ved at omringe dem med stor udvortes Glans og Glimmer, har man søgt at imponere Folk, at appellere til den falske Ærefrygt. Og det er lykkedes. Det er gaaet temmelig dybt ind i de fleste, at Kongerne er dog ikke almindelige Mennesker, og naar de kommer frem, omringet af al den udvortes Glimmer, saa har de fleste dog vanskeligt ved at staa for det.

Og ganske paa samme Maade har Reaktionen taget Kristendommen i sin Tjeneste, gjort den til et Skræmmebillede for Folk, først ved at udruste den med en vis udvortes Magt, gjøre den priviligeret, saa ved at gjøre alle mulige Spørgsmaal til religiøse Spørgsmaal, som Præsterne skulde have Eneret til at besvare, og saa ved at sige, at hvis man ikke besvarede disse Spørgsmaal ligesom Præsterne, saa kom man i Helvede.

Man har brugt Kristendommen til dermed at binde den menneskelige Tanke. Præsterne har sagt til Folk, saadan skal I tænke om det, og saadan skal I tænke om det. Og naar saa den menneskelige Tanke, den menneskelige Videnskab opdagede, at det var galt, saa sagde Præsterne alligevel, at man skulde tænke som dem, — hvis ikke, saa kom man i Helvede.

Og der er utrolig mange, der lader sig imponere af det endnu, som bøjer sig af Skræk, der hvor man kun skal bøje sig i Frihed.

Men dette, at lade sig imponere af en Institution, blot fordi den optræder med udvortes Glans, og dette, at lade sin Tanke binde af Kirken, der hvor Tanken

bør være fri, nemlig paa alle de Omraader, som er bleven og kan blive Gjenstand for den menneskelige Viden, — det er at give sig i Reaktionens Vold. Og paa disse Omraader er der mange reaktionære, ogsaa indenfor Oppositionen. Og det er saadan med Friheden, at den maa gjennemtrænge et Menneske helt. Saalænge som Flertallet i et Folk er bundet ved en overtroisk Skræk for Kongedømmet, eller ved en overtroisk Frygt for Kirken, saa længe er Folket ikke frit, saa længe har Reaktionens Træ sine Rødder i vort eget Indre. og saa længe vil den politiske Frihed være udsat for Fare.

Hvis vi derfor vil arbejde paa at grundfæste politisk Frihed her i Landet, saa skal vi bekæmpe, — ikke Kongedømmet, men den overtroiske Skræk for Kongedømmet, og vi skal bekæmpe, — ikke Kristendommen, men Kirken i sin nuværende Skikkelse. Vi kan meget godt som frie Mænd og Kvinder have Ærbødighed for Kongemagten som Repræsentant for Statsmyndigheden, men vi tillægger den ikke noget guddommeligt. vi betragter den som en ganske menneskelig Indretning, der muligvis engang i Tiden kan afløses af en anden Myndighed, og vi lader os ikke imponere af dens udvortes Glimmer. Og hvad Præsterne angaar, saa betragter vi dem som skikkelige Mennesker, men vi vil ikke lade vore Tanker binde af dem, og vi lader os ikke skræmme af deres Trusler, for vi tror ikke, at de har Himmeriges Nøgler.

Naar man vil hugge et Træ ned, saa har det gjerne nogle Rødder, der ligger i Overfladen. Og saa tænker man, at naar man hugger løs paa dem, saa falder Træet nok. Og saa hugger man løs og man trækker i Træet. Nej, det falder ikke. Saa har det Rødder dybere nede, og saa maa man til at grave for at faa fat i dem. Naar de saa er hugget over, saa falder Træet.

Saadan er det gaaet med os. Vi troede det var bare Estrup, og vi raabte: Ned med Estrup! Aar ud og Aar ind. Og vi undredes paa, at han kunde holde alt det ud og staa endda. Men det kom af, at der var Rødder dybere nede. Jeg har nu gjort opmærksom paa et Par af dem. Men der er flere endnu. Jeg skal kun nævne Militarismen.

Det er disse dybtliggende Rødder, som det nu kommer an paa at grave ned til. Det er et langsomt Arbejde, og der er mange der tænker, at det vil de ikke være med til. Nuvel! de som ikke vil være med, de faar lade være; men saa maa de heller ikke undre dem over, at Reaktionens Træ bliver staaende.

Rigsdags-Dagbog.

7de Oktober. Som sædvanlig aabnedes Rigsdagen med en Gudstjeneste i Frue Kirke. Skal man bedømme Partiernes Gudsfrygt efter deres Tilstedeværelse ved denne Gudstjeneste, saa er Højre et gudfrygtigt Parti, Venstre et ugudeligt. Thi medens Højre vistnok var fuldtalligt tilstede, saas kun to Venstremænd, der begge repræsenterede fynske Kredse. Præsten, Pastor Blaumüller, holdt en Tale, som hverken kunde støde til Højre eller Venstre. — Man burde vistnok holde op med disse Rigsdagsgudstjenester. Intet Menneske tror dog, at de har den allermindste Betydning for det politiske Arbejde. Naar Rigsdagsmændene gaa fra Kirke ere de akkurat ligesaa onde eller gode som da de gik til Kirke. Og man burde forskaane de kjøbenhavnske Præster for at bryde deres Hoveder med hvordan de skal holde en Prædiken uden at støde formeget an hverken til den ene eller den anden Side. Det er som at skulle danse paa Linie. Ligeoverfor Præsten sidder alle Ministene i fuld Uniform; — det gaar ikke an at støde dem. Hr. Scavenius bærer ikke Sværdet forgjæves. Og paa den anden Side, — er han for nærgaaende mod Venstre, saa bliver han overfaldet af de frygtelige Venstreblade, og det er næsten ligesaa galt som at falde i Scavenius's Hænder. Præsten er derfor nødt til at indskrænke sig til ganske almindelige Talemaader om Kristendommen, som skal gjennemsyre alt, om Kjærlighed til Fædrelandet, Enighed o s. v. Men alt dette har man hørt før.

Kl. $1^1/_2$ holdtes det første Møde. Den vigtigste Begivenhed var, at gamle N. Albertsen, træt af Dage, ikke mere ønskede Gjenvalg som Viceformand. I hans Sted valgtes R. Clausen, da Hørup ikke ønskede Valg. Dette Valg maa betragtes som et Tegn paa Enighed i Venstreflertallet. Man maa haabe, at dette Tegn maa blive efterfulgt af flere.

8de Oktober. Hr. Estrup forelagde idag Finansloven. Den fremviser et Underskud paa $4^1/_2$ Million. Hr. Estrup havde en Følelse af, at dette ikke vilde lyde godt i Folkethingets Øre og han saa i Aanden, at han vilde komme til at høre mange misbilligende Ord i den Anledning, og han fremhævede derfor med stor Styrke, at det var de mange Jernbaners Skyld, som blev vedtaget ifjor. Men i en Husholdning bærer man sig altid saadan ad, at naar man har store Udgifter paa én Post, saa sparer man paa andre. Har en Bonde et Aar skaffet sig en ny Vogn, saa maa Konen og Døttrene give Afkald paa de nye Hatte og Kaaber. Saadan kunde og burde Hr. E. have baaret sig ad med Finansloven, Han burde have afknappet Hr. Bahnson og Hr. Ravn nogle militaristiske Luksusgjenstande. Men ligesom der kan være uforstandige Koner og Døttre, der ikke vil give Afkald paa Hattene og Kaaberne, men piner Manden og Faderen til at gjøre Gjæld for at kunne faa dem, saadan piner Hr. Bahnson og Hr. Ravn den sidste Øre ud af den ulykkelige Hr. Estrup. Men Hr. E. burde trumfe i Bordet for dem og sige Stop.

En Luksusgjenstand har imidlertid Hr. Bahnson maattet give Afkald paa. Man har afpint ham 100 ridende Gensdarmer. Ligesom Dødens Engel i sin Tid gik igjennem Ægyptens Land og ihjelslog alle de Førstefødte, saaledes er nu Dødens Engel gaaet gjennem dette berømte Korps og har bortrøvet hver 5te Helt. De ligger paa deres Gjerninger, og det er det

samme som at ligge paa den bare Bund af Sengen. Hvis det er Meningen, at der skal forsvinde 100 Gensdarmer aarligt, saa vil den sidste Rest af denne Helteskare forsvinde om 4 Aar. — Kun Hr. Bahnson vil begræde deres dødelige Afgang.

10de Oktober. Hr Ingerslev forelagde Loven om *Kunstsmør*. Man vil mindes, at denne berømte Lov kun gjaldt for to Aar, og altsaa nu skal til Behandling igjen. — Der gik et lunt Smil hen over Ministerens Ansigt, da han forelagde denne Lov, og Medlemmerne saa til hinanden. Alle mindedes Fortidens blodige Kampe. — Lovforslaget er væsentlig det gamle, dog er der foreslaaet *Udførselsforbud*. Dette vil dog sandsynligvis ikke give Anledning til Strid. Det vilde ogsaa være beklageligt, om den store Smørstrid skulde gjentages paany. — I samme Møde forelagde Grev Holstein den provisoriske Finanslov til Ihjelslagning og Slagtning. Der er vel imidlertid ingen Rimelighed for, at Regjeringen vil respektere dette Mord. Det gaar med den provisoriske Finanslov ligesom med hin berømte Galt i Valhalla, Særimner. Den slagtedes og spistes hver Dag, men den næste Morgen stod den atter sund og frisk i sin Baas, saa Kæmperne manglede aldrig Flæsk. — Venstre slagter den provisoriske Galt, men saa kommer Krigsguden Hr. Bahnson og gjør den levende igjen, saa Højres Kæmper sidder lige fuldt ved Flæsket.

Udenrigspolitik.

Der er to Slags Udenrigspolitik, *Kongernes* og *Folkenes*.

1807 sad Napoleon Bonaparte og Ruslands Czar, Alexander I, i Tilsit og bestemte, hvor Folkenes Grænser skulde være. De tog et Evropaskort og slog Streger paa det efter deres Luner. Hvor Stregerne faldt skulde Grænserne gaa, uanset om det passede med Sprog og Folkeejendommeligheder eller ikke. Kejsernes Lyster var Hovedsagen og hvis Folkene vilde prøve paa at mukke, var de kejserlige Gardister altid parat med Sabel og Bajonet. Kejserne var jo af „Guds Naade“ og Folkene var selvfølgelig skabt for deres Skyld.

1815 havde man dog alligevel faaet Bugt med Napoleon. Det var de andre Fyrster, der havde gjort det af med hans Magt. Frænde er jo Frænde værst. Og skønt det ikke kan tillades Folkene at afsætte deres Konger, kan den Bedrift dog nok tillades Kongerne selv, de maa afsætte hinanden, ligesom de maa afsætte Folkene; thi for Guderne er alt helligt Det bør dog siges til disse guddommelige Personers Ros, at de gjerne betænker deres afsatte Kaldsfæller med en rigelig Pension i jordisk Mammon. som det tillades Folkene at udrede.

Men da Napoleon var afsat, samledes de andre Fyrster i Wien for at lave nogle ny Grænser. Landkortet kom da igjen frem og de fornødne Blyantstreger blev slaaet. De faldt ikke paa samme Steder som i Tilsit, men Reglen for de to Tegninger var ganske den samme, nemlig den højst tvivlsomme, at Fyrsterne frem for alt skulde bringe deres egne Sager paa det tørre. Derefter skulde Grænserne afpasses, saa fik det gaa med Folkene som det kunde. Frem for alt gjaldt det om at sætte en Bom for Folkenes Frihedsytringer. Om fornødent maatte de kues med Magt. Men man kjendte jo ogsaa et lille Fif, som siden er blevet anvendt efter en udvidet Maalestok. Naar Folkene blev for frihedslystne, lavede man sig bare en lille Krig og bildte dem ind, at *Nationalæren* stod paa Spil. Saa viste det sig gjerne, at Folkene var dumme nok til at glemme Friheden for at slaa hinanden ihjel. Og naar Krigen var slut, — ja, saa var Udmattelsen saa stor, at der ingen Kræfter var til et Frihedsarbejde. For Kongerne er det desuden en behagelig Adspredelse med en Smule Krig. De sidder jo lunt inden Døre, mens Kampen staar paa. Kun „imellem Slagene“ vover de sig ud, for at Tropperne kan faa Anledning til at raabe de fornødne Hurraer

Dette er den kongelige Udenrigspolitik og dens Middel. Dens Hovedpræg er Vilkaarlighed, dens Middel er Krig og atter Krig.

For Modsætningen, Folkenes Udenrigspolitik, var Hans Krüger en Repræsentant, naar han i den tyske Rigsdag gjentog sine bekjendte Ord: „Vi ere Danske, vi ville vedblive at være Danske og vi ville behandles som saadanne efter Folkerettens Forskrifter.“ Her er Vilkaarligheden ikke længere raadende. Grundlaget er Sprog, Folkeejendommelighed og Folkenes Selvbestemmelsesret, Midlet er *Folkeretten* (Traktaterne). Sin største Triumf har denne Politik vel egentlig fejret i den saakaldte *Alabamasag*. Under den nordamerikanske Slavekrig mellem Nordstaterne og Sydstaterne (1862—66) havde Sydstaterne et Kaperskib, som hed „*Alabama*“. Det tilføjede Modstandernes Handel megen Skade, indtil det omsider blev taget af disse Staters Krigsskibe. „Alabamas“ Mandskab undkom dog paa et engelsk Skib. Den berygtede Kaper var ogsaa i sin Tid bleven bygget og udrustet i England. Efter Krigen gjorde Nordamerikanerne derfor Fordring paa, at England skulde yde Erstatning for de Ulykker og indirekte Tab, som Nordamerika havde lidt ved dens Færd. Det var et Krav paa mange Millioner Dollars, et Krav som England ikke just var meget lystent efter at fyldestgjøre. Men 1871 enedes de to Lande om at lade en Voldgiftsdomstol dømme sig imellem. Italien, Schweitz, Brasilien, England og Nordamerika valgte Domstolens Medlemmer. De samledes i den svejtziske By Genf i Decbr. 1871 og afsagde Dommen i Septbr. 1872. England skulde betale 57½ Million Kr. i Erstatning. Pengene blev betalt og dermed var det Stridspunkt ude af Verden.

Saadan er Folkenes Udenrigspolitik. Man bøjer sig hellere for en Domstols Kendelse, end man indlader sig paa en Krig, der koster mere end Bødens Beløb. Og denne Tankegang vinder mere og mere Indpas.

Selv i den fine Portion findes Mennesker, som kan indse Krigens Fordærvelighed og som derfor arbejder for Folkerettens Vækst. En russisk Professor har saaledes nylig om denne Sag skrevet en Afhandling i et Tidsskrift, der udkommer i Belgien. Vi gengiver her Hovedindholdet ganske kort efter „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ (4. Hefte). Undertiden har Professoren en vis Tilbøjelighed til at flytte Grænsen med den samme Vilkaarlighed som præger Kongernes Udenrigspolitik. Østrig vil han slaa i Stykker og Tyrkiet vil han give det sidste Stød. Frankrig skal afstaa 3 Provinser til Italien og England skal give Fæstningen Gibraltar til Spanien. England skal drives ud af Ægypten og Frankrig skal slippes derind i Stedet. Holland skal forenes med Belgien og England skal helst drives ud af Middelhavet.

Men foruden disse og lignende Planer, der smager vel meget af den politiske Kandestøber, har Prof. ogsaa ganske udmærkede Løsninger paa de evropæiske Stridsspørgsmaal. Det Middel, han vil anvende, er *Nevtraliteten*. Elsass-Lothringen — det store Stridspunkt mellem Frankrig og Tyskland — skal erklæres for nevtralt Omraade, hvis ikke de to Lande kan enes om at dele Stridsæblet imellem sig. Endvidere skal Holland erklæres *nevtralt* og da Swejts, Belgien og Luxemburg i Forvejen er nevtrale, vil der blive et helt nevtralt Belte mellem Frankrig og Tyskland. De to stridbare Lande faar altsaa ingen Anledning til at stride om Grænserne. Paa lignende Vis vil han have oprettet et nyt Polen som Grænse mellem Tyskland og Rusland. Byen Konstantinopel, der har været et staaende Stridsæmne mellem England og Rusland, skal enten gives til Bulgarien, — altsaa til en tredie Hund — eller ogsaa skal den med sit nærmeste Landomraade erklæres nevtralt.

Danmark skal ogsaa nevtraliseres enten alene eller sammen med Sverig-Norge. Og det bedste ved Professorens Planer er endda det, at han vil have alle Fæstningsværker sløjfede, de store Fæstninger, som f. Eks. Gibraltar, men ogsaa de mindre som den ved Kjøbenhavn. Baade Øresundet og Bælterne skal være aldeles fri for Gjennemsejling af Handelsskibe og Krigsskibe, baade i Krig og Fred. Det vil da ikke blot være vanvittigt at paabegynde eller udvide Kjøbenhavns Søbefæstning, men det er paatrængende nødvendigt at faa revet det ned, der er bygget baade paa Land og Sø.

Professor Komarovski tænker sig, at vi gjennem Udvikling skal faa Evropas Folk samlet i tre store Grupper, en latinsk (Frankrig, Italien, Spanien, Portugal), en germansk (Tyskere, Engelskmænd, Nordboere) og en slavisk (Russere, Polakker og en Del af Folkene i Østrig og Tyrkiet). Amerika vil blive delt i to Stammer, en latinsk (Sydamerika) og en angelsaksisk. Disse store Samfund skulde saa forenes ved en „Overrigsdag“ og „Overdomstol“, om man vil. Og i Forening skulde de saa arbejde paa at bringe Kulturen til Asien og Afrika.

„En smuk Drøm!“ vil mange sige og henvise til den kolde Virkelighed, der lærer, at det indtil videre er Kongernes Udenrigspolitik, der sidder til Højbords i det virkelige Liv. Men en opmærksom Iagttager vil dog ogsaa glæde sig over, at der bliver flere og flere, som hylder Folkenes Udenrigspolitik. Nogle jævne Borgere kan ganske vist endnu blive begejstrede for Krigen, men den Dag nærmer sig, da det bliver anset for lige saa barbarisk at slaa Folk ihjel under en Krig som det er at dræbe sin Nabo i Fredstid. Og da er det ude med det gamle System, da er Folkene ikke længere Skakbrikker i Kongernes Hænder. — Som Loven er kommen til at gjælde mellem Mand og Mand, maa den ogsaa vinde Hævd mellem Folkene.

J. P. Sundbo.

Fra Højre og Venstre.

Præster og Socialdemokrater. Af *Socialdemokraten* ses, at to Præster i Vendsyssel, Pommerencke og August Christensen, har været til Stede ved socialdemokratiske Møder, der er afholdt der paa Egnen, og ført en rolig og venlig Forhandling med den socialdemokratiske Taler. — Det vilde være ønskeligt, om Præsterne alle Vegne vilde bære sig saadan ad. Det vilde være til Gavn baade for dem selv og for hele Samfundet. Det kan nu engang ikke nytte at ville slaa Socialismen ned, allermindst at ville slaa den ned med Løgne og Røverhistorier. Derved hindrer man intet Menneske i at slutte sig til den, og man bidrager kun til at ophidse Arbejderne mod de andre Samfundsklasser. Den bedste Maade at tage den Sag paa, er at give Arbejderne Ret i deres billige Fordringer og alvorligt søge at afhjælpe det Tryk, de lider under. — Ingen var nærmere til at kæmpe for dette end Præsterne, og det er derfor glædeligt, at der dog er nogle, som ikke er bange for at forhandle venligt med dem.

Venstres Delegeretmøde blev en Tilslutning til Folkethingsflertallets Politik og altsaa et Nederlag for Separatisterne, og det saa meget større, som adskillige Kredse, der fuldt ud hylder Forhandlingspolitiken, havde sendt Delegerede af det Bergske Parti. Det maa man nemlig sige om dette Parti, at det er virksomt og energisk i sin Agitation. Hvor der er noget paa Færde, der møder de i samlet Trop, medens derimod Flertallet er tilbøjeligt til at tænke, at de er jo de mange og behøver derfor ikke at anstrænge sig. Men man husker ikke paa, at naar næsten alle, der slutter sig til Flertallet, tænker saadan, saa ender det med, at de mange bliver de faa, og de faa sætter deres Vilje igjennem.

Det maa paaskjønnes, at der fra Delegeretmødets Side ikke blev gjort noget Forsøg paa at dække over Uenigheden i Venstre. Alle kan nemlig godt være enige om, at Striden er sørgelig, men da den nu engang *er* der, saa er det ganske frugtesløst at ville lade som ingenting. Det er ikke Flertallet, der har begyndt Striden, men det er det Bergske Mindretal. Og naar dette Mindretal angriber Flertallet med de

skarpeste Vaaben, opstiller sine egne Kandidater og i det hele opfører sig som vore bitreste Modstandere, saa vilde det have været ganske meningsløst, om Delegeretmødet havde vedtaget Resolutioner, som skulde være et Forsøg paa at tilfresstille begge Parter. Det maatte stille sig bestemt enten paa den ene eller den anden Side, og den vedtagne Resolution er da ogsaa i den Henseende saa tydelig som mulig. — Særlig Vægt maa der lægges paa, at Delegeretmødet indtrængende opfordrer Landets Vælgerbefolkning til at slutte sig til denne Resolution. Thi deraf følger, at de, som *ikke* vil slutte sig til den, maa danne et særskilt Parti. — Men forlanger Delegeretmødet, at Vælgerne skal slutte sig til Resolutionen, saa synes det ogsaa at være billigt, at Rigsdagsmændene slutter sig til den, og at de Folkethingsmænd, som ikke kan eller vil det, danner et Parti for sig. — Det kan virkelig ikke nytte, at Venstre baade paa Rigsdagen og ude i Landet vedblivende staar som et Parti, naar en enkelt Mand i dette Parti opstiller Kandidater imod sine Partifæller og bekæmper dem ved alle mulige Lejligheder. Der er dog intet Menneske paa Jorden, der vil kunne forstaa, at de, der bærer sig saadan ad med hinanden, er Partifæller. Hvad vilde man sige, hvis i Krigens Tid en enkelt Bataillon pludselig gav sig til at fyre løs paa hele den øvrige Hær, men ikke desto mindre forsikrede, at den vedblivende regnede sig med til Hæren. Man vilde ganske simpelt sige, at de Mennesker maatte være sindssvage. Og hvad vilde man sige, hvis den øvrige Hær ganske roligt fandt sig i dette, — lod sig skyde ned af den oprørske Bataillon, og saa sagde den Tak til, fordi den dog ikke vilde skille sig fra Hæren. — Hvad vilde man sige om en saadan Hær, der roligt stod og lod sig nedskyde af sine Kammerater? — Man vilde formodentlig sige, at den var fredelig. Og det vilde ogsaa være sandt. Men naar en Hær bliver angrebet, saa er det ikke den højeste Dyd for den at være fredelig.

Valget i Odsherred. Dette med saa megen Spænding imødesete Valg endte som bekjendt med, at Hr. Korsgaard blev Sejrherre. Hr. Berg har altsaa beholdt Kredsen, forudsat at Hr. K. slutter sig til ham, da han dog i Hovedpunktet er uenig med ham, nemlig med Hensyn til Finanslovens Overgang til Landsthinget.

Forøvrigt har denne Valgkamp været en af de uhyggeligste, der endnu er ført i Landet. Hr. Korsgaard er nemlig Udgiver af *Aftenbladet*, der i store Mængder sælges i Kjøbenhavn, navnlig til Smaafolk. *Aftenbladet* er ikke noget fint Blad. Det er meget personligt i sine Angreb, og det siger om sig selv, at det „frygter intet". At være modig er nu ganske vist en Dyd, men der er dog maaske nok de Ting, man skal frygte. Hr. K. er nu under Valgkampen bleven maalt med sin egen Alen, og har været udsat for Angreb af den mest personlige Art, navnlig i Bladet *Kjøbenhavn*. At man i Odsherred har benyttet sig af disse Angreb kan forklares af Kampens Hede. Men der er noget misligt i at benytte sig af de Vaaben, som man selv fordømmer, og der er ingen Tvivl om, at disse personlige Angreb paa Hr. K. har gjort hans Tilhængere endnu mere begejstrede. Hr. K. er ganske simpelt kommet til at staa for dem som en Martyr. Nu er det maaske nok at sætte Hr. K. for højt, at gjøre ham til Martyr, men paa den anden Side er det en egen Sag at tildænge en Mand, som det her er sket. Men ganske vis maa Hr. K. sande Ordet: Som man raaber i Skoven faar man Svar.

Den politiske Betydning af dette Valg er den, at Hr. Berg ogsaa i Odsherred er i Tilbagegang. Hans Kandidat denne Gang fik mere end 100 Stemmer mindre end hans Kandidat forrige Gang. Og ikke mindre end *1500* Vælgere afgav ikke deres Stemme. — Ligesom ved forrige Valg stod Striden særlig mellem Højskolefolkene og de almindelige Bønder. Vi har gjentagne Gange udtalt, at denne Strid er højst sørgelig. Den er let at rejse, men hvor den en Gang er rejst, lægger den sig vanskelig igjen. Hr. Korsgaards Modkandidat, Hr. Poul Pedersen, er en dygtig og hæderlig Mand, men han boede for nær ved Vallekilde Højskole. En Mand, der i alle Retninger havde lidt længere til Højskolen, vilde have havt større Udsigt til at blive valgt.

I Mineapolis udkommer og er givet os i Hovedkommission for Norden:

Saamanden,

udgivet af

Kristofer Janson.

Dette Tidsskrift begynder i Oktober at udgaa med et Hefte paa 2 Ark om Maaneden til en Pris af **4 Kr.** aarlig Subskription kan tegnes i alle Nordens Boglader og hos

Lehmann & Stage,
Klareboderne 3.

Maskinistexaminerne.
Konstruktør Hoffmeyer, Tordenskjoldsgade 17, underviser og giver alle Oplysninger gratis.

Paa **P. G. Philipsens** Forlag har forladt Pressen **første Levering** af

UNDER JUNIGRUNDLOVEN.

EN FREMSTILLING AF

Det danske Folks politiske Historie fra 1848—1866.

AF

N. Neergaard.

Med Portræter af ledende politiske Personligheder.

Værket vil udkomme i ca. 20 Leveringer, hver paa fire Ark i Postilformat og et særskilt trykt Portrætbillede à 75 Øre. Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages i enhver Boglade.

Den udvidede Højskole
(Realskole) paa Blaagaard, Kjøbenhavn.

5te November optages nye Elever. Betalingen for Undervisning, Kost og Bolig er 30 Kr. om Maaneden. De Elever, som ønsker det, forberedes til Præliminærexamen. Et Program tilsendes.

J. T. A. Tang.

Rødkilde Folkehøjskole paa Møen.

Karleskole fra 30. Novbr. til April. Særskilt faglig Undervisning for **Bygningshaandværkere** i 2 Afdelinger. 150 Kr. for 5 Md.

2. Afdeling for Bygningshaandværkere er gaaet ind under Andersens Ledelse. Fagundervisningen besørges af Skolens tidligere Lærere, Bygmestrene Chr. Kristensen og Fr. Jensen.

En praktisk theoretisk Havebrugsskole er oprettet. 2½ Td. Land tages ind til nyt Haveanlæg. Plantning og andre Forarbejder paabegyndes nu i Efteraaret. Havebrugskandidat P. Jensen er antaget som Lærer. Han vil i Vinter, fra Novbr., holde 2 Foredrag ugentlig om Havebrug.

J. H. Andersen.

Dalum Landbrugsskole
(ved Odense).

Landbrugsundervisning fra Novbr. til Maj. **Kursus for Mejeristen** fra Maj til August. Undervisningsplaner sendes paa Forlangende.

Jørg Petersen.

Sorø Højskole
(Bojsensminde).

Karleskolen aabnes 3. Novb. Betalingen 30 Kr. mdl.

Nærmere Oplysninger meddeles af Forstander **C. Bjerre.**

Vestbirk Højskole
(ved Horsens)

med **Haandværkerafdeling** under **Arkitekt Anton Hansens** Ledelse aabnes den 3. Novbr.

Grønvald Nielsen.

To flinke Karle, som har Lyst at lære Mejeri, kan faa Plads til 1. Novbr. 1889 paa Kjeldstrup Andelsmejeri, Vig, Holbæk.

Hans Jensen.

V. Stein's
kemiske Laboratorium og Kontrol-Anstalt
er i Nørrevoldgade Nr. 12.
Kjøbenhavn, K.

For 1 Kr. 100 Ark Brevpapir og 100 Konvoluter extra godt. Navn paatrykkes gratis. Forsendes fra **J. Knudsen,** Skive.

Ligtornedræber
faas Glas á 45 Øre i Kronprindsensgades nye Materialhandel 9.

Chr. W. Mende, Cand. pharm.

Amerika.

Kort og fuldstændige Beskrivelser over
Manitoba og det nordvestlige Canada,
et udmærket Sted at bosætte sig, tilsendes gratis, ligesom paalidelige og samvittighedsfulde Oplysninger om Rejsen dertil meddeles af

Joachim Prahl,
Den Canadiske Pacific Jernbanes Agent,
7 Toldbodgade, Kjøbenhavn K.

Til Australien.
med **Norddeutsche Lloyds** nye
Expres-Dampskibe

„Kejser Wilhelm", „Elbe" 6000 Tons drægtig befordrer Passagerer til **Adelaide, Melbourne, Sydney, Brisbane,** Queensland til særdeles **moderate Overfartspriser.** Nærmere meddeler Selskabets herværende Expeditør.

J. L. Olsen,
26, Lille Strandstræde 26.
Kjøbenhavn.

Til billigste Priser anbefales til kommende Sæson vore anerkjendte
kunstige Gødningsstoffer
i prima tørre og fint pulveriserede Varer, **frit leveret paa samtlige Jærnbanestationer og i samtlige Havne her i Landet.**

E. Frandsen & Meyer, Halmtorvet 57, Kjøbenhavn, K.

Billigste Maskinudsalg
for vort mindre Landbrug.

Skrælleplove, Universalplove, Radsaamaskiner, Tærskeværker.
Billige Centrifuger til Haand- og Hestekraft. Kværne. Kagebrækkere.
Alle Slags Landbrugsmaskiner.
Kataloger gratis paa Forlangende. Ærede Ordres adr. til

Kofoed & Hauberg's Maskinudsalg,
ved **Georg S. Bendix,**
Udstillingspladsen, Kjøbenhavn V.

ENHVER SIT.

Redaktører: Henning Jensen og Kristensen-Randers.

„Enhver Sit" behandler politiske, sociale og kristelige Spørgsmaal.
Udgaar hver Torsdag Aften til en Pris af 1,25 Øre Kvartalet.
Bladet kan bestilles hos Landpostbudene eller paa Postkontoret.
Demokratiske Foreninger, som bestiller et større Antal Eksemplarer, faar Rabat.
Bekjendtgjørelser 10 Øre Linjen. Rabat gives for Bekjendtgjørelser, som indrykkes mindst tre Gange.

Rasmussen & Olsen. — Kjøbenhavn.